

SVEUČILIŠTE U RIJECI
University of Rijeka

POMORSKI FAKULTET U RIJECI
Faculty of Maritime Studies, Rijeka

UPUTE ZA IZRADU ZAVRŠNOG RADA

SVEUČILIŠTE U RIJECI
POMORSKI FAKULTET U RIJECI

UPUTE ZA IZRADU
ZAVRŠNOG RADA

Urednici:

Doc.dr.sc. Ines Kolanović

Doc.dr.sc. Ana Perić Hadžić

Prof.dr.sc. Čedomir Dundović

Doc. dr.sc. Irena Jurdana

Doc.dr.sc. Igor Rudan

Rijeka, srpanj 2014.

PREDGOVOR

Upute za izradu završnog rada (dalje: Upute) imaju za cilj otkloniti brojne nedoumice koje imaju studenti/studentice prilikom pisanja završnih radova na Pomorskom fakultetu u Rijeci, a u skladu su s Pravilnikom o završnom radu na preddiplomskom sveučilišnom studiju Pomorskog fakulteta u Rijeci.

Upute su pripremljene prema relevantnoj literaturi koja se koristi u okviru metodologije znanstvenoistraživačkog rada:

- Zelenika, R.: *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*, 5. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2011.
- Kulenović, Z.: *Metodologija istraživačkog rada*, Pomorski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split 2005.
- Žugaj, M., Dumičić, K., Dušak, V.: *Temelji znanstvenoistraživačkog rada: metodologija i metodika*, 2. dopunjeno i izmijenjeno izdanje, Varaždin, Tiva, 2006
- Ivanović, Z.: *Metodologija izrade znanstvenog i stručnog djela*, Hotelijerski fakultet, Opatija, 1996.

Studentima se preporuča korištenje ovih Uputa poradi ujednačavanja tehničkih, metodoloških i strukturalnih elemenata ove vrste ocjenskog rada.

Urednici

SADRŽAJ

PREDGOVOR.....	I
SADRŽAJ	II
1. SVRHA I CILJEVI PISANJA ZAVRŠNOG RADA	1
2. POSTUPAK PRIJAVE I OBRANE ZAVRŠNOG RADA	1
2.1. POSTUPAK PRIJAVE ZAVRŠNOG RADA	1
2.2. PRIHVAĆANJE I ODOBRAVANJE TEME ZAVRŠNOG RADA	2
2.3. PRIHVAĆANJE ZAVRŠNOG RADA	2
2.4. OCJENA I OBRANA ZAVRŠNOG RADA	3
3. TEHNIČKE UPUTE ZA IZRADU ZAVRŠNOG RADA.....	4
3.1. IZGLED VANJSKE (OMOTNE) STRANICE ZAVRŠNOG RADA.....	4
3.2. IZGLED NASLOVNE STRANICE ZAVRŠNOG RADA.....	6
3.3. IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI ZAVRŠNOG RADA....	Error! Bookmark not defined.
3.4. IZGLED CD-ROM MEDIJA ZAVRŠNOG RADA	9
4. TEHNOLOGIJA IZRADE ZAVRŠNOG RADA.....	10
4.1. OSNOVNE CJELINE ZAVRŠNOG RADA	10
4.1.1. Sadržaj	10
4.1.2. Uvod	12
4.2. RAZRADA TEME.....	12
4.2.1. Povijesno-teorijski, retrospektivni i eksplikativni dio	12
4.2.2. Analitičko-eksperimentalni dio	12
4.2.3. Perspektivni dio.....	13
4.3. ZAKLJUČAK	13
4.4. PREUZIMANJE TUĐIH SPOZNAJA (REFERENCIRANJE U TEKSTU)	14
4.4.1. Harvardski sustav	14
4.4.2. Europski sustav.....	14
4.4.3. Korištenje latinskih kratica u pisanju fusnota.....	14
4.5. LITERATURA.....	15
4.5.1. Harvardski sustav prikaza literature	15
4.5.2. Europski sustav prikaza literature	18
4.6. POPIS KRATICA	21
4.7. POPISI ILUSTRACIJA	22
4.8. PRILOZI.....	22
4.9. UPUTE ZA PRIKAZIVANJE ILUSTRACIJA, KRATICA I FORMULA.....	22

4.9.1 Uređivanje ilustracija.....	22
4.9.2. Uređivanje kratica	25
4.9.3. Uređivanje formula.....	25

1. SVRHA I CILJEVI PISANJA ZAVRŠNOG RADA

Preddiplomski studij završava izradom završnog rada i njegovom uspješnom obranom te stjecanjem 180 ECTS bodova predviđenih studijskim programom.

Završni rad je samostalna stručna odnosno znanstvena obrada utvrđene teme. Završnim radom student/studentica dokazuje posjedovanje kompetencija i ishoda učenja pri rješavanju problema iz stručnih i znanstvenih područja koja su bila sadržaj njegova studija te korištenje teorijskog i praktičnog znanja stečenog tijekom studija.

Ciljevi su izrade završnog rada dokazati:

- sposobnost primjene teorijskog i praktičnog znanja stečenog tijekom studija,
- sposobnost samostalnog služenja aktualnom stranom i domaćom literaturom u pismenoj obradi teme,
- sposobnost korištenja relevantnih tuđih spoznaja, stavova i znanstvenih činjenica koje su objavljene u korištenoj literaturi,
- sposobnost pravilne obrade ilustracija (tablica, grafikona, fotografija, crteža).

Završni rad na Fakultetu zadaje se, piše i brani na hrvatskom jeziku. Iznimno, završni rad se može pisati i braniti na stranom jeziku.

2. POSTUPAK PRIJAVE I OBRANE ZAVRŠNOG RADA

2.1. POSTUPAK PRIJAVE ZAVRŠNOG RADA

Student/studentica upisuje kolegij Završni rad upisom u šesti semestar preddiplomskog studija. Student/studentica do 1. veljače tekuće akademske godine podnosi ***Obrazac za prijavu završnog rada Studentskoj službi***. U Obrascu student predlaže mentore i kolegije (prvi, drugi i treći izbor) iz kojih bi želio izraditi završni rad. Uz svaki predloženi kolegij u Obrascu mora biti navedena ocjena koju je student/studentica dobio/la iz odnosnog kolegija (ukoliko je položio odnosni kolegij). Do 10. veljače tekuće akademske godine, obavijest o odobrenom mentoru i kolegiju, predstojnik zavoda stavlja na uvid studentima/studenticama objavljivanjem na oglasnoj ploči i web stranici Fakulteta.

Rokovi definirani u ovim Uputama u skladu su s Pravilnikom o završnom radu na preddiplomskom sveučilišnom studiju Pomorskog fakulteta u Rijeci, a ne primjenjuju se na izvanredne studente.

2.2. PRIHVAĆANJE I ODOBRAVANJE TEME ZAVRŠNOG RADA

Mentor je dužan održati sastanak sa studentom/studenticom radi dogovora teme i naslova završnog rada do 1. ožujka. Temu i radni naslov završnog rada student/studentica bira s popisa kolegija i tema objavljenih na web stranici Fakulteta i oglasnoj ploči Zavoda – nositelja studijskog programa kojeg student završava. Student/studentica može sam/a predložiti temu završnog rada u dogovoru s mentorom. Nakon dogovorene teme mentor potpisuje studentu/studentici obrazac Prijava teme završnog rada te ga dostavlja predstojniku zavoda do 20. ožujka tekuće akademske godine.

Ako student/studentica iz opravdanih razloga nije preuzeo/la temu za završni rad u propisanom roku, istu može preuzeti u roku od 30 dana. U protivnom student/studentica može ponovno podnijeti Obrazac za prijavu završnog rada Studentskoj službi sljedeće akademske godine.

Predstojnik zavoda odobrava prihvaćenu temu završnog rada i potpisuje Prijavu teme završnog rada te odobrenu temu dostavlja Studentskoj službi. Nakon što je student/studentica prijavio/la temu završnog rada više je ne može mijenjati.

Student/studentica je dužan/na izrađivati završni rad uz konzultacije s mentorom kontinuirano tijekom ljetnog semestra.

2.3. PRIHVAĆANJE ZAVRŠNOG RADA

Student/studentica nakon izrade završnog rada predaje njegovu digitalnu verziju mentoru. Mentor daje odgovor/mišljenje na predani završni rad u roku od 15 radnih dana.

Po prihvaćanju rada od strane mentora student/studentica predaje konačnu verziju završnog rada u pisanom i digitalnom obliku u Studentsku službu. Završni rad predaje se u studentsku službu u tri uvezana primjerka (jedan tvrdi uvez i dva meka uveza) te u digitalnom obliku (pdf format) na CD-ROM-u u dva primjerka.

Prijave se primaju do 10-tog u mjesecu kako bi se obrana završnog rada održala od 20. do kraja mjeseca. Studentska služba zakazuje usmenu obranu u dogovoru s predstojnikom zavoda i obavještava studente o zakazanom terminu.

2.4. OCJENA I OBRANA ZAVRŠNOG RADA

Obrani završnog rada može se pristupiti u svim mjesecima akademske godine.

Ispitno povjerenstvo čine mentor, predsjednik i član povjerenstva koje predlaže i imenuje predstojnik zavoda, te se tijekom obrane vodi Zapisnik o obrani završnog rada.

Postupak obrane završnog rada se odvija kroz sljedeću proceduru:

- predsjednik povjerenstva otvara postupak obrane,
- student/kandidat usmeno iznosi rezultate provedenog istraživanja u završnom radu,
- članovi povjerenstva postavljanjem pitanja, provjeravaju znanje studenta/kandidata iz područja završnog rada,
- članovi povjerenstva odmah nakon održane obrane ocjenjuju studenta/studenticu na temelju: ocjene završnog rada, prikaza završnog rada i odgovora tijekom obrane,
- pozitivna ocjena se upisuje u zapisnik o obrani završnog rada te potpisuje od strane članova povjerenstva,
- nakon što je studentu/studentici evidentirana ocjena, studentski ured u ISVU unosi podatke o završnom radu,
- u slučaju negativne ocjene završnog rada, povjerenstvo je dužno pismeno obrazložiti razloge negativne ocjene što se unosi u zapisnik.

3. TEHNIČKE UPUTE ZA IZRADU ZAVRŠNOG RADA

Opseg završnog rada minimalno bi trebao iznositi 30 stranica. Tekst rada piše se u Times New Roman fontu, veličine 12, s proredom od 1,5 (jednim i pol redom razmaka), poravnan s obje strane, te s uvlačenjem prvog retka pasusa na 1,0cm. Lijeva margina se podešava na 3,0cm, a ostale margine na 2,5 cm.

Naslovi poglavlja i potpoglavlja se pišu

1. ŠTAMPANO, BOLD, TIMES NEW ROMAN 14

1.1. ŠTAMPANO, BOLD, TIMES NEW ROMAN 12

1.1.1. Pisano, bold, Times New Roman 12

1.1.1.1. *Pisano, Times New Roman 12, Italic*

PREDLOŽAK ZAVRŠNOG RADA MOŽETE PREUZETI NA WEB STRANICI POMORSKOG FAKULTETA

Naslovne stranice se ne numeriraju. Sadržaj se numerira rimskim brojevima u desnom uglu stranice. Stranice rada numeriraju se **arapskim brojevima** u donjem desnom uglu stranice. Prva stranica Uvoda numerira se arapskim brojem 1.

Završni rad treba pisati u bezličnom obliku, primjerice; „U drugom dijelu rada analizirat će se ...“ te pritom izbjegavati korištenje prvog lica jednine ili množine primjerice „U drugom dijelu rada ja ću analizirati ili mi ćemo analizirati“.

3.1. IZGLED VANJSKE (OMOTNE) STRANICE ZAVRŠNOG RADA

Završni se rad sastoji od **vanjske** ili **omotne stranice** i **naslovne stranice**. Na **vanjskoj (omotnoj) stranici** rada nalaze se sljedeći podaci:

- Sveučilište u Rijeci
- Pomorski fakultet u Rijeci
- Ime i prezime studenta/studentice
- Naslov rada
- Naznaka „završni rad“
- Rijeka, godina.

Izgled i razmještaj podataka na vanjskoj (omotnoj) stranici završnog rada vidjeti u Primjeru 1.

Primjer 1. Vanjska ili omotna stranica:

SVEUČILIŠTE U RIJECI
POMORSKI FAKULTET U RIJECI

(Times New Roman, 14 pt, centrirano)

IME I PREZIME

(Times New Roman, 16pt, bold, centrirano)

NASLOV ZAVRŠNOG RADA(Times New Roman, 16pt, bold centrirano)

ZAVRŠNI RAD(Times New Roman, 16pt, bold centrirano)

Rijeka, godina.(Times New Roman, 14pt, centrirano)

3.2. IZGLED NASLOVNE STRANICE ZAVRŠNOG RADA

Naslovna stranica završnog rada mora sadržavati sljedeće podatke:

- Sveučilište u Rijeci
- Pomorski fakultet u Rijeci
- Naslov rada na hrvatskom jeziku
- Naslov rada na engleskom jeziku
- Naznaku „Završni rad“
- Kolegij
- Mentor: Titula, ime i prezime mentora
- Ime i prezime studenta/studentice
- Studijski program
- JMBAG
- Rijeka, godina.

Način pisanja naslovne stranice završnog rada prikazan je u Primjeru 2.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
POMORSKI FAKULTET U RIJECI

NASLOV ZAVRŠNOG RADA NA HRVATSKOM JEZIKU
NASLOV ZAVRŠNOG RADA NA ENGLESKOM JEZIKU

ZAVRŠNI RAD

Kolegij:

Mentor:

Student/studentica: Ime i prezime

Studijski program:

JMBAG:

Rijeka, mjesec godina.

3.3. IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI ZAVRŠNOG RADA

Nakon naslovnih stranica završnog rada, a prije Sadržaja obavezno se prilaže **Izjava o samostalnoj izradi završnog rada** pod vodstvom mentora. Time student/studentica izjavljuje da je samostalno izradio/la završni rad, primijenio/la metodologiju znanstvenoistraživačkog rada i koristio/la literaturu koja je navedena na kraju završnog rada, a tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti na uobičajen način citirao/la. Ovom Izjavom student/studentica izjavljuje da završni rad koji je napisao/la nije plagijat tuđeg rada.

Obrazac izjave prikazan je na primjeru 3.

Primjer 3. Izjava o samostalnoj izradi završnog rada

Student/studentica:

Studijski program:

JMBAG:

IZJAVA

Kojom izjavljujem da sam završni rad s naslovom NASLOV ZAVRŠNOG RADA izradio/la samostalno pod mentorstvom prof.dr.sc./izv. prof. dr. sc./doc. dr. sc.

U radu sam primijenio/la metodologiju znanstvenoistraživačkog rada i koristio/la literaturu koja je navedena na kraju završnog rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući naveo/la u završnom radu na uobičajen, standardan način citirao/la sam i povezao/la s fusnotama i korištenim bibliografskim jedinicama. Rad je pisan u duhu hrvatskoga jezika.

Suglasan/na sam s objavom završnog rada na službenim stranicama Fakulteta.

Student/studentica

(potpis)

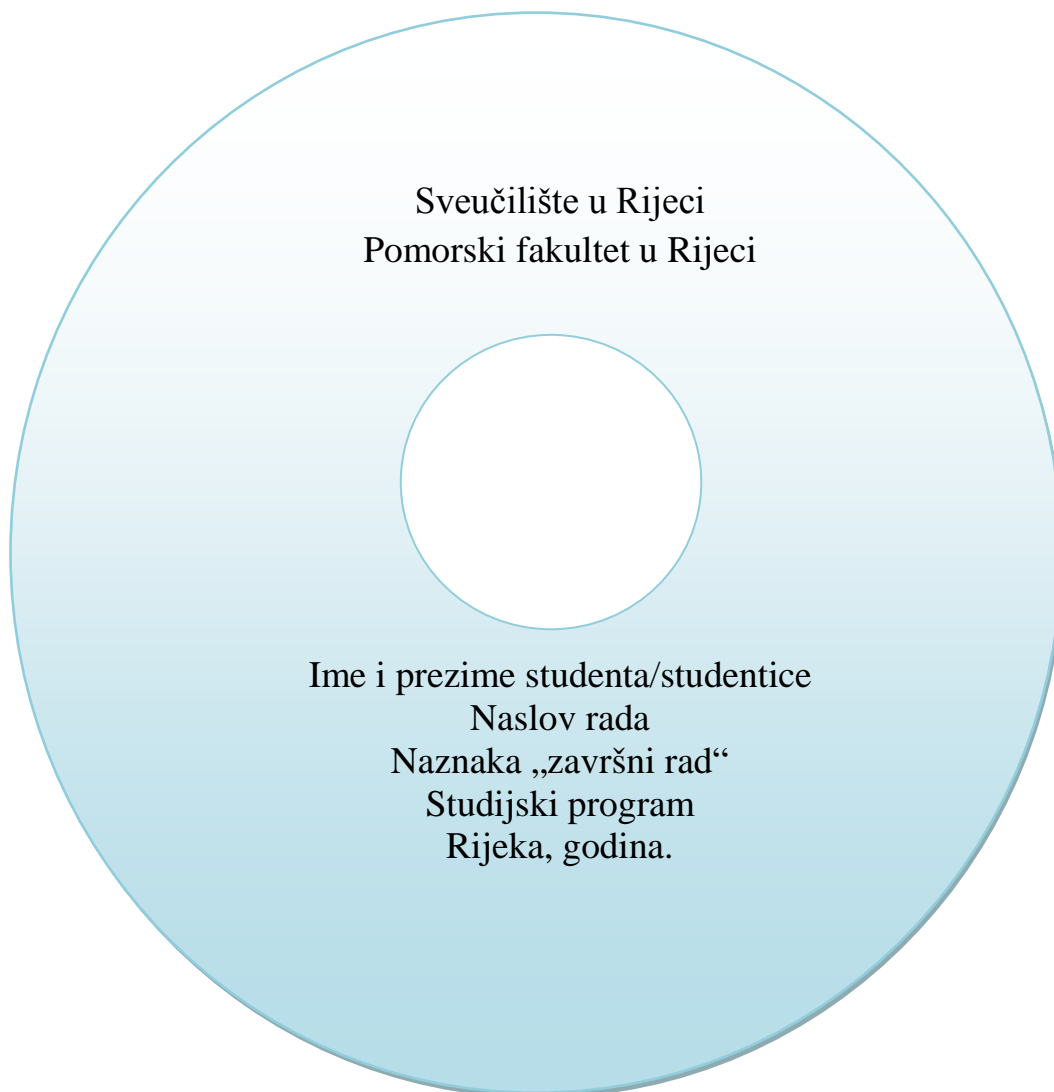
Ime i prezime studenta/studentice

3.4. IZGLED CD-ROM MEDIJA ZAVRŠNOG RADA

Na CD-ROM mediju nužno je napisati sljedeće:

- Sveučilište u Rijeci
- Pomorski fakultet u Rijeci
- Ime i prezime studenta/studentice
- Naslov rada
- Naznaka „završni rad“
- Studijski program
- Rijeka, godina.

Primjer 4. Izgled CD-a završnog rada

4. TEHNOLOGIJA IZRADE ZAVRŠNOG RADA

4.1. OSNOVNE CJELINE ZAVRŠNOG RADA

Završni rad treba sadržavati sljedeće cjeline:

- **Sadržaj**
- **Uvod**
- **Razradu teme**
- **Zaključak**
- **Literaturu**
- **Popis tablica (ukoliko ih ima)**
- **Popis grafikona (ukoliko ih ima)**
- **Prilog (ukoliko ih ima)**

4.1.1. Sadržaj

Sadržaj završnog rada bilježi strukturu rada s naznačenim naslovima poglavlja i potpoglavlja te brojem stranice na kojoj se određeni sadržaj nalazi.

Početne stranice poglavlja trebaju biti upisane uz desni rub stranice.

Naslov „SADRŽAJ ili KAZALO“ piše se velikim slovima, veličine 14 pt, podebljano („bold“) i centrirano. Stranice sadržaja / kazala numeriraju se rimskim brojevima ... II, III, IV. Primjer izgleda stranice sadržaja i označavanja poglavlja prikazano je u Primjeru 5.

Primjer 5. Izgled stranice sadržaja i označavanje poglavlja

SADRŽAJ	
1. UVOD	Error! Bookmark not defined.
2. POVIJESNO- TEORIJSKI, RETROSPEKTIVNI I EKSPPLICITNI DIO	4
2.1. PODNASLOV POGLAVLJA.....	4
2.2.1. Podnaslov poglavlja	6
2.2.2. Podnaslov poglavlja	8
2.2. PODNASLOV POGLAVLJA.....	12
2.2.1. Podnaslov poglavlja	13
2.2.2. Podnaslov poglavlja	20
3. ANALITIČKO- EKSPERIMENTALNI DIO.....	25
3.1. PODNASLOV POGLAVLJA.....	26
3.2.1. Podnaslov poglavlja	30
3.2.2. Podnaslov poglavlja	33
3.2. PODNASLOV POGLAVLJA.....	35
4. PERSPEKTIVNI DIO, DIO VIZIJE, BUDUĆA NOVA I BOLJA RJEŠENJA, MODELI	Error!
Bookmark not defined.0	
4.1. PODNASLOV POGLAVLJA.....	Error! Bookmark not defined.1
4.2. PODNASLOV POGLAVLJA.....	Error! Bookmark not defined.4
4.2.1. Podnaslov poglavlja	Error! Bookmark not defined.5
4.2.2. Podnaslov poglavlja	Error! Bookmark not defined.6
5. ZAKLJUČAK	Error! Bookmark not defined.0
LITERATURA.....	53
KAZALO KRATICA	5Error! Bookmark not defined.
POPIS TABLICA.....	5Error! Bookmark not defined.
POPIS GRAFIKONA.....	5Error! Bookmark not defined.
POPIS SHEMA	59
PRILOG 1	60

4.1.2. Uvod

UVOD je prvi dio rada u kojemu student/studentica kratkim pregledom općih obilježja uvodi u problematiku koju istražuje u radu. U Uvodu student definira problem istraživanja, predmet istraživanja, svrhu i ciljeve istraživanja te prikazuje koncepciju i kompoziciju rada kroz poglavlja i potpoglavlja. Preporuča se da se Uvod piše na jednoj do dvije stranice.

Uvod se piše bezlično (izbjegavati „ja“ i „mi“ formu) i u budućem vremenu! Prva stranica uvoda numerira se s brojem 1.

4.2. RAZRADA TEME

U pravilu tema se razrađuje u minimalno tri međusobno povezane cjeline (poglavlja):

1. Povijesno–teorijski dio (retrospektivni dio)
2. Analitičko-eksperimentalni dio
3. Perspektivni dio

Svaka od navedenih cjelina obavezno se razrađuje na potpoglavlja. Pritom treba imati na umu da se poglavlje može dijeliti na najmanje dva potpoglavlja.

4.2.1. Povijesno-teorijski, retrospektivni i eksplikativni dio

U ovome dijelu student bi trebao sebe i čitatelje na makrorazini koncizno upoznati s teorijskim značajkama, znakovitostima, obilježjima, karakteristikama, odrednicama pojava, odnosa, stvari ... koje znanstveno istražuje i o kojima piše.

Student koristi, u pravilu, aktualne i već poznate i javnosti predočene, odnosno dostupne spoznaje, činjenice, zakone, zakonitosti ...

Prilikom istraživanja i pisanja završnog rada student treba koristiti minimalno 10 bibliografskih jedinica (knjiga, članaka, zbornika radova, pravilnika, rječnika...)

Student treba pisati samo onoliko koliko je potrebno da on i čitatelji shvate bit proučavanih fenomena kako bi u tome dijelu stvorili temelje, podlogu, osnovu za formuliranje rezultata istraživanja koja slijede u sljedećim dijelovima završnog rada.

Na osnovi povijesnih i sadašnjih spoznaja o proučavanim fenomenima student/studentica treba uvjerljivo i argumentirano naznačiti važnost, aktualnost, opravdanost i korisnost istraživanja u okviru dotičnoga završnog rada.

4.2.2. Analitičko-eksperimentalni dio

To je najvažniji, najzahtjevniji i najopširniji dio završnog rada. *Zašto?* U tome se dijelu iznose najvažniji rezultati istraživanja, najvažnije znanstvene činjenice, spoznaje, zakoni,

zakonitosti, teorije, podaci, informacije (tuđe i vlastite). Svi rezultati istraživanja predočeni u ovome dijelu moraju biti u funkciji bitnih elemenata istraživanja: naslova, problema, predmeta istraživanja, svrhe i ciljeva istraživanja te strukture ili kompozicije dotičnoga djela.

4.2.3. Perspektivni dio

U perspektivnom dijelu student predlaže nova, originalna i/ili inovirana, bolja od dotada poznatih rješenja, poboljšanja, unapređenja, i slično. Novopredloženim rješenjima, mjerama, aktivnostima, modelima, unapređenjima, itd. u perspektivnome dijelu student/studentica dokazuje sposobnosti, inovativnosti i kreativnosti, sposobnosti strateškoga promišljanja, sposobnosti prognoziranja, sposobnosti projektiranja, sposobnosti dugoročnoga planiranja.

Završni rad može sadržavati teorijski i/ili eksperimentalni dio rješavanja zadatka. U teorijskom pristupu gdje se primjenjuju računalni programi potrebno je obrazložiti dobivanje rezultata simulacijom procesa ili nekim posebnim algoritmom. Potrebno je opisati postojeću ili izvedenu matematičku podršku, rezultate i rješenja. Kod korištenja programskog sustava, programskih paketa i programa, potrebno je dati kratki prikaz postojećih rješenja te opis pristupnikove primjene u rješavanju zadatka.

U eksperimentalnom dijelu rada mogu se razviti nova programska rješenja, izraditi praktični elektronički sklopovi, osmisliti mjerne metode i izvesti mjerenja na odabranom uzorku utjecajnih parametara od značenja za zadatak rada. Rezultati eksperimentalnog dijela rada se analiziraju i predlažu konkretni zaključci.

4.3. ZAKLJUČAK

Zaključak je sinteza rezultata istraživanja.

U zaključku nema tuđih spoznaja, nema citiranja, nema novih spoznaja, nema prepisanih pasusa iz prethodnih dijelova, nema doslovnih ponavljanja prethodnih misli i citata!

Pisanju zaključka, kao završnoga dijela svakoga pisanoga djela, student/studentica mora posvetiti posebnu pozornost. Prije njegovoga pisanja mora pažljivo pročitati cijelo djelo i iz njega ciljano preuzimati sintetizirane spoznaje do kojih je došao/došla provedenim istraživanjem.

4.4. PREUZIMANJE TUĐIH SPOZNAJA (REFERENCIRANJE U TEKSTU)

Pri izradi završnog rada može se koristiti Europski sustav ili Harvardski sustav pozitivnih bilješki. Nužna je dosljedna primjena **samo jednog načina citiranja kroz cijeli rad te sukladno tome i ažuriranje popisa literature na kraju završnog rada.**

4.4.1. Harvardski sustav

Prema *Harvardskom sustavu* citiranja u tekstu na mjestu citiranja ili pozivanja na izvorite stavlja se brojevana oznaka citirane literature u uglatoj zagradi te broj stranice sa koje je citati preuzet. Citati se obično navode na kraju rečenice prije točke ili eventualno kod ključne riječi citiranoga teksta.

Ako se poziva na samo jednu bibliografsku jedinicu piše se [1,p.9], ako je njih više, a nema direktnog pozivanja na broj stranice piše se: [1, 2, 6] odnosno ukoliko se poziva na nekoliko bibliografskih jedinica koje su identičnim redoslijedom složene u literature može se pisati: [1-5].

Puni naziv bibliografske jedinice mora biti naveden na kraju rada u popisu literature kako je objašnjeno u poglavlju 4.7. LITERATURA.

4.4.2. Europski sustav

U tekstu se referencira pod brojem te se referenca navodi na dnu stranice¹.

Korišteni izvori sadrže sve podatke o referenciranom djelu kao što je navedene u poglavlju LITERATURA, osim što se dodaje na kraju bilješke točna stranica s koje je preuzet citat. Referencirani izvor navodi se identično kao i u popisu Literature.

Primjer fusnote: Žugaj, M.: **Osnove znanstvenog i stručnog rada**, Zagreb, Samobor, 1989., p. 405.

U literaturi, pisalo bi Žugaj, M.: **Osnove znanstvenog i stručnog rada**, Zagreb, Samobor, 1989.

4.4.3. Korištenje latinskih kratica u pisanju fusnota

Često se u pisanju fusnota prema Europskom sustavu pozitivnih bilješki koriste latinski izrazi kojima je moguće skratiti tekst fusnota. Najčešći latinski izrazi pri referenciranju jesu ***Opus citatum*** i ***Ibidem*** i to;

Opus citatum (skraćeno op.cit. ili o.c.) – *navedeno djelo*, tj. poziva se na djelo koje je već ranije spomenuto u citiranju, odnosno u fusnoti.

¹Više o citiranju u nastavku

Ako se pojavljuje samo jedna bibliografska jedinica od jednog autora (ili grupe autora), a već je jednom spomenuta u fusnoti, onda se navodi primjerice :

- Zelenika, R., op.cit., p. 60.

Ako se pojavljuje više različitih literarnih jedinica od jednog autora (ili grupe autora), a već je jednom spomenuta u fusnoti, onda se navodi :

- Zelenika, R.: **Kako nastaje recenzija znanstvenog i stručnog djela**, op.cit., p. 60.

Ibidem (Ibid, Ib.)- na istom mjestu

Ako se citiranje iste literarne jedinice javlja neposredno nakon što se ista citirala u tekstu onda se piše

- Ibidem - ako je na istom mjestu, u istom djelu, na istoj stranici neke knjige
- Ibidem, p.60. – ako je na istom mjestu, u istom djelu, ali na drugoj stranici

4.5. LITERATURA

Literatura obuhvaća sve korištene izvore i potpune podatke o djelima koja se obvezno spominju u referencama. Popis literature mora biti potpun, točan, svaka bibliografska jedinica mora imati sve bitne elemente.

Pritom treba imati na umu da je svaka bibliografska jedinica morala biti prethodno navedena kao pozivna bilješka (fusnota).

Student/studentica tijekom istraživanja i pisanja treba koristiti minimalno 10 bibliografskih jedinica (knjiga, članaka, pravilnika, rječnika...).

Popis literature piše se bez broja poglavlja i dolazi na kraju rada (poslije Zaključka).

Literatura (kao poglavlje) se ne numerira te se uređuje sukladno korištenom načinu citiranja.

4.5.1. Harvardski sustav prikaza literature

Prema ovome sustavu popis literature se numerira arapskim brojevima u uglatim zagradama, prema redoslijedu pojavljivanja u tekstu npr.

- [1] Huffman, L. M. 1996, 'Processing whey protein for use as a food ingredient', *Food Technology*, vol. 50, no. 2, p.49-52.
- [2] Australian Government Publishing Service 1994, *Style Manual for Authors, Editors and Printers*, 5th edn, AGPS, Canberra.

- [3] Bohrer, S., Zielke, T. and Freiburg, V. 1995, 'Integrated obstacle detection framework for intelligent cruise control on motorways', *IEEE Intelligent Vehicles Symposium* Detroit, MI Piscataway, p.276-281.
- [4] Zelenika, R. 2000, *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*, 4. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka.
- [5] McTaggart, D., Findlay, C. & Parkin, M. 1995, *Economics*, 2nd edn, Addison- Wesley, Sydney.

Prilikom korištenja važno je poštivati redoslijed unošenja podataka, paziti na velika i mala slova, poštovati font (poseban naglasak na stil fonta: običan i italic), pridržavati se razmaka i interpunkcija.

1) KNJIGE

Redoslijed navođenja potrebnih podataka:

1. prezime, inicijal imena autora, urednika ili ime institucije koja je izdala knjigu
2. godina izdanja,
3. naslov knjige (navesti i podnaslov ukoliko ga knjiga ima) – pisati italic,
4. izdanje, serija, volumen (ako ima),
5. izdavač,
6. mjesto izdanja.

Primjer (1 autor):

- Zelenika, R. 2011, *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*, 5. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka.

Primjer (2 –3 autora)

- Jakomin, L., Zelenika, R., Medeot, M. 2002, *Tehnologija prometa in transportni sistemi*, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za pomorstvo in promet, Portorož.

Primjer (više od 3 autora): navesti prezime i inicijal imena prvog autora, staviti oznaku et al. ili "i suradnici"

- Cheek, J. etal. 1995, *Finding Out : Information Literacy For the 21st century*, MacMillan Education Australia, South Melbourne.

Kada su „autori“ institucija, korporacije ili druge organizacije:

- Australian Government Publishing Service 1994, *Style Manual For Authors, Editors and Printers*, 5th edn, AGPS, Canberra.
- Queensland Tourist and Travel Corporation, Market Research Department 1991, *An Examination of the Effect of the Domestic Aviation Dispute on Queensland Tourism*, Queensland Tourist and Travel Corporation, Brisbane.

Poglavlje ili dio knjige autora:

- Bernstein, D. 1995, Transportation planning in *The Civil Engineering Handbook*, ed. W.F.Chen, CRC Press, Boca Raton.

Primjer kada nije naveden autor:

Ukoliko autor nije naveden, naslov knjige se koristi kao prvi element citiranja.

- *The CCH Macquarie dictionary of business* 1993, CCH Australia, North Ryde, NSW.

2) ČLANCI U ČASOPISIMA

Redoslijed navođenja potrebnih podataka:

1. prezime autora, inicijal imena.
2. godina izdanja
3. naslov članka, navesti u jednostrukim navodnicima 'članak'
4. naziv časopisa (označiti italic)
5. izdavač časopisa
6. volumen časopisa
7. broj časopisa
8. stranice (npr. str. 15 - 25)

Primjeri za članke objavljene u časopisima:

- Huffman, L. M. 1996, 'Processing whey protein for use as a food ingredient', *Food Technology*, Food Institute, vol. 50, no. 2, p. 49-52.

Zbornici radova

- Bohrer, S., Zielke, T. & Freiburg, V. 1995, 'Integrated obstacle detection framework for intelligent cruise control on motorways', *IEEE Intelligent Vehicles Symposium*, Detroit, MI, Piscataway, p. 276-281.

Novinski članak:

- Simpson, L. 1997, Tasmania's railway goes private, *Australian Financial Review*, 13 Oct., p. 10.

Primjer za članak preuzet s interneta:

- Daniel, T. 2009, 'Learning from simpler times', *Risk management*, vol. 56., no. 1, p. 40-44, online: <http://imej.wfu.edu/articles/2005/1/01/index.asp> (30.10.2009.)

3) NATUKNICE-ODREDNICE

Primjer:

- Andrić, V. et al. 1995, *Natuknica Kanali distribucije*, Poslovni rječnik, Masmedia, Zagreb.

4) PRAVNI AKTI

Primjeri:

- *Pravilnik o prometu lijekovima i medicinskim proizvodima*, 1998, Narodne novine, Zagreb, 143.
- *Zakon o obveznim odnosima*, 2005, Narodne novine, Zagreb, 35.

5) ELEKTRONIČKI IZVORI

Pod ovim izvorima se podrazumijevaju potpuni tekstovi na CD-ima, časopisi u elektroničkom obliku ili ostali izvori s interneta.

Redoslijed navođenja potrebnih podataka (slično kao kod članaka):

1. prezime, inicijal imena autora.
2. godina
3. naslov članka, rada (s jednostrukim navodnicima)
4. izdavač/časopis/organizacija
5. izdanje, ukoliko ga ima
6. vrsta medija
7. web adresa
8. datum preuzimanja

Primjer:

- Albanese, A. 2009 *Fairer compensation for airtravellers*, mediarelease, 29 January, Minister for Infrastructure, Transport, Regional Development and Local Government, online: http://www.minister.infrastructure.gov.au/2009/January/AA007_2009.htm (25.4.2009.)

Ukoliko autor nije naveden, tada se navodi naslov kao prvi element:

- *Proizvodnja kemikalija, kemijskih proizvoda i proizvoda od gume*, 2007, online: <http://hgk.biznet.hr/hgk/ileovi/10677.pdf> (24.3.2007.)

Za djela koja nisu u pisanom formatu, odnosno za djela koja su izdana u digitalnom formatu navode se svi podaci kao za knjige, s naznakom o kojem je obliku digitalnog medija riječ (CD, videorecording, tape, computer file, etc.).

- *Get the Facts (And Get Them Organised)* (video recording) 1990, Williamstown, Vic., Appleseed Productions.

4.5.2. Europski sustav pisanja literature

Prilikom pisanja završnog rada studenti/studentice trebali bi bibliografske izvore svrstati u odgovarajuće skupine, abecednim redom autora, a potom kronološki za radove istog autora, primjerice:

1) KNJIGE

Redoslijed navođenja potrebnih podataka:

1. prezime i inicijali imena (do 3 autora se pišu svi, nakon tri piše se glavni autor i suradnici, ili et al.)
2. naslov djela (navesti i podnaslov ukoliko ga knjiga ima)
3. izdanje djela (ako se ne radi o prvom izdanju)
4. izdavač/nakladnik
5. mjesto izdanja
6. godina izdanja

Primjer 1 autor

- Ekelund, R.B., Hébert, R.F.: *Povijest ekonomske teorije i metode*, 3. izdanje, MATE d.o.o., Zagreb, 1998.

Primjer (2 –3 autora)

- Jakomin, L., Zelenika, R., Medeot, M.: *Tehnologija prometa in transportni sistemi*, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za pomorstvo in promet, Portorož, 2002.

Više od 3 autora

- Dundović, Č., et al.: *Integracija i koordinacija lučkog i prometnog sustava*, Pomorski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Glosa, Rijeka, 2006.
- Baban, Lj. et al.: *Primjena metodologije znanstvenog istraživanja*, Ekonomski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek, 1993.

2) POGLAVLJE U KNJIZI

- Bernstein, D.: *Transportation planning* u *The Civil Engineering Handbook*, W. F. Chen (Ed.), CRC Press, Boca Raton, 1995., p.432-450.

3) ČLANCI U ČASOPISIMA

Redoslijed navođenja potrebnih podataka:

1. Prezime i inicijali imena
2. naslov članka
3. naziv časopisa
4. izdavač časopisa
5. mjesto izdanja
6. volumen ili godište
7. broj časopisa
8. godina izdanja
9. stranice na kojima je članak objavljen u časopisu (od-do)

Znanstveni/stručni časopis:

- Huffman, L. M.: *Processing whey protein for use as a food ingredient*, Food Technology, Food Institute, 50, 2, 1996, p. 49-52.
- Rotim, F. et al.: *Kriteriji za ocjenu stanja sigurnosti cestovnog prometa*, Suvremeni promet, Hrvatsko znanstveno društvo za promet, Zagreb, 15, 6, 1995., p. 327-332.

Zbornici radova:

- Radačić, Ž., Šimulčik, D.: *Polazišna načela za definiranje strategije razvoja hrvatskog zračnog prometa*, Zbornik radova, Četvrto međunarodno znanstvenostručno savjetovanje, Prilozi strategiji razvoja prometa Hrvatske, Hrvatsko znanstveno društvo za promet, Zagreb, Opatija, 10.-12. travnja 1996., p.39-41.

Novinski članak:

- Simpson, L.: Tasmania's railway goes private, *Australian Financial Review*, 13 Oct., 1997., p. 10.

Primjer za članak preuzet s interneta:

- Daniel, T.: Learning from simpler times, *Risk management*, vol. 56., no. 1, 2009., p. 40-44, online: <http://imej.wfu.edu/articles/2013/1/01/index.asp> (30.10.2013.)

4) NATUKNICE-ODREDNICE

Primjeri:

- Andrić, V. et al.: *Natuknica Kanali distribucije*, Poslovni rječnik, Masmedia, Zagreb, 1995.

5) INTERNETSKI IZVORI (ELEKTRONIČKI IZVORI INFORMACIJA)

1. ime autora (ako je poznato)
2. potpun naslov dokumenta u navodnicima
3. naslov rada u kurzivu (ako postoji)
4. datum objave i posljednje prepravke
5. potpun URL (http adresa)
6. datum pristupa podacima u zagradi

Primjeri:

- Harnack, A., Kleppinger, E.: *On line! A Reference Guide to Using Internet Sources*, 24.11.2013. <http://www.smpcollege.com/online-styles/help/> (16.12.2013.)

6) OSTALI IZVORI

Primjer pravnog akta:

- *Pravilnik o prometu lijekovima i medicinskim proizvodima*, Narodne novine Republike Hrvatske, Zagreb, 143/1998.
- *Zakon o obveznim odnosima*, Narodne novine Republike Hrvatske, Zagreb, 35/2005.
- *Zakon o pretvorbi društvenih poduzeća*, Narodne novine, 91/1991, 84/1992, 94/1993, 2/1994, 95/1995, 21/1996, 118/2009.

Primjer statističkog ljetopisa:

- *Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2013*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Godina 45., Prosinac 2013., Zagreb,
http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2013/sljh2013.pdf (1.2.2014.)

Primjer studije:

- *Studija opravdanosti izgradnje Poduzetničke zone Križ III*, Općina Križ, Zagreb, lipanj 2012., <http://www.opcina-kriz.hr/kriz/wp-content/uploads/2010/09/Studija-pravdanosti-izgradnje-Poduzetni%C4%8Dke-zone-Kri%C5%BE-III.pdf> (1. 2.2014.)

Primjer izlještaka s projekta:

- Čišić, D.etal.: *Deliverable 4.1 : Report on maritime and shipbuilding relevant target players to be involved as stakeholders and structure and content of the International shipbuilding dissemination forum*, STARNETregio-STARring a trans-regional NETWORK of regional research-driven marine clusters, EC Contract nr. 204961, Sedmi okvirni program, Transport (including aeronautics), 2008.

4.6. POPIS KRATICA

Ako je u tekstu rada ukomponirano više kratica, uputno je na kraju završnog rada (nakon popisa literature) abecednim redom napisati popis svih važnijih kratica s naznakom njihovog objašnjenja.

Primjer 11. Popis kratica:

E

Kratika	Puni naziv na stranom jeziku	Tumačenje na hrvatskom jeziku
ENIAC	engl. <i>Electronic Numerical Integrator and Computer</i>	programabilno računalo
EDI	engl. <i>Electronic Data Interchange</i>	elektronička razmjena podataka
EDIFACT	engl. <i>Electronic Data Interchange for Administration, Commerce and Transport</i>	elektronička razmjena podataka za administraciju, trgovinu i promet
ELL	engl. <i>Extensible Link Language</i>	specifikacija dinamičkih linkova dokumenta
ESL	engl. <i>Extensible Stylesheet Language</i>	specifikacija izgleda dokumenta

4.7. POPISI ILUSTRACIJA

Popisi tablica, shema, grafikona itd. pozicioniraju se odmah iza literature. Za svaku se ilustraciju posebno priprema popis sa svim potrebnim elementima: broj, naslov, stranica.

Primjer 12. Kako urediti popis tablica

POPIS TABLICA

Tablica 1. Vrste javno-privatnoga partnerstva	31
Tablica 2. Pregled privatnih investicija prema obliku privatne participacije (US\$ milion) za razdoblje od 1998. do 2007. godine	37

Na isti način se uređuju POPIS GRAFIKONA, POPIS SHEMA, POPIS PRIKAZA itd.

4.8. PRILOZI

U prilogu se može navesti dokumentacija vezana uz praktični dio rada (npr. električka shema sklopa, predložak tiskane veze, popis upotrijebljenog materijala i mjerne opreme, ispis programskog koda i sl.).

4.9. UPUTE ZA PRIKAZIVANJE ILUSTRACIJA, KRATICA I FORMULA

4.9.1 Uređivanje ilustracija

Ilustracije jesu: tablice, grafikoni, sheme, crteži, zemljovid, fotografije, skice, slike itd.

Tablice, grafikone, fotografije, sheme potrebno je smjestiti što bliže mjestu njihovog referenciranja u tekstu i uvijek se smještaju iza onog dijela u tekstu gdje se prvi puta spominju. Potrebno je izbjegavati prelamanje tablice preko dvije ili više stranica.

Pri dodavanju ilustracija u rad potrebno je voditi računa o njihovoj kvaliteti (razlučivosti). Primjerice fotografije moraju biti jasne i kontrastne, a kvalitetu je moguće ocijeniti pomoću otiska.

Ukoliko se ilustracija preuzima iz literature u kojoj se nalaze pojmovi na stranom jeziku, značenje tih pojmova mora biti objašnjeno u tekstu i na hrvatskom jeziku.

U opisu ilustracije pišu se samo podaci neophodni za njeno razumijevanje, a dodatna objašnjenja daju se u tekstu uz povezivanje s ilustracijom.

Osi i parametri na slikama i grafičkim prikazima trebaju biti jasno obilježeni.

Tablice, grafikoni, fotografije itd., numeriraju se arapskim brojevima, konsektivno kroz tekst:

- Tablica (od 1 do n). Naslov tablice,
- Grafikon (od 1 do n). Naslov grafikona.

Svaka tablica, grafikon, fotografija mora imati naslov i bilješku o izvoru ukoliko su preuzete iz literature ili „izradio student/studentica”. Naslov ilustracije piše se u **Times New Roman fontu, veličina 12 (bold)**. Tekst izvora koji se piše ispod tablica, shema, grafikona itd, piše se u Times New Roman fontu, veličine 10.

Naslov tablice se stavlja iznad tablice, a za sve ostale ilustracije naslov se piše ispod slike. Ilustracije i naslove ilustracija treba centrirati horizontalno na stranici. Između teksta i slike, odnosno tablice, treba biti jedan red razmaka.

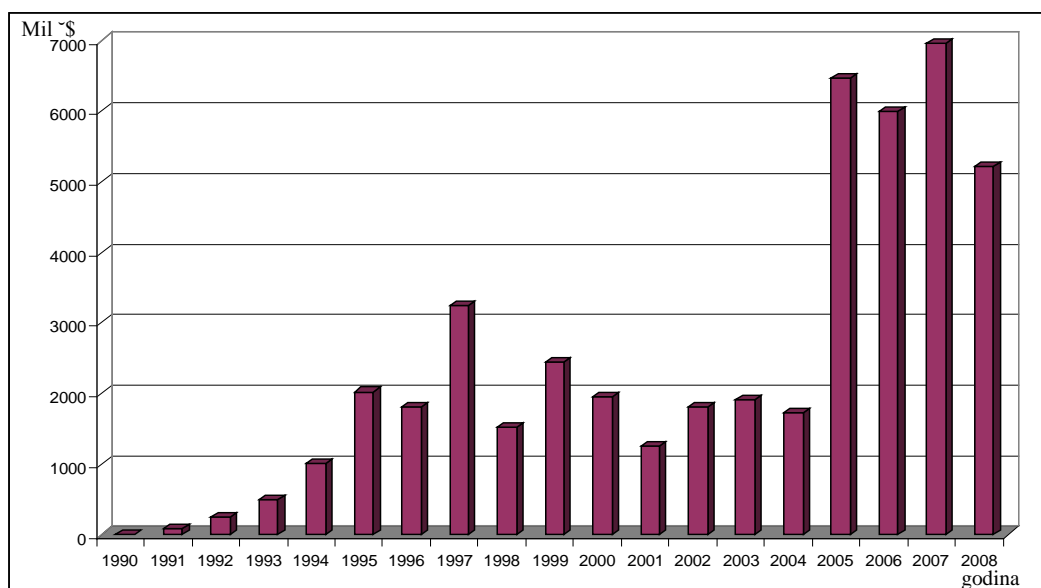
Primjer 13. Prikazivanje tablica

Tablica 1. Ukupni promet Luke Rijeka d.d. u razdoblju od 2004. do 2009. godine (u tonama)

	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Generalni teret	1.392.089	1.435.225	1.572.997	2.155.506	2.373.810	2.112.870
Rasuti teret	3.080.723	3.186.176	3.199.707	3.142.518	3.377.560	2.873.487
Drvo	181.886	219.580	236.438	325.551	276.057	220.975
UKUPNO	4.654.698	4.840.981	5.009.142	5.623.575	6.027.427	5.207.332

Izvor: Pripremio/la student/studentica prema *Konsolidirano financijsko izvješće 2009.*, Godišnje izvješće o stanju društva, 12. 4.2010., Luka Rijeka d.d., www.lukarijeka.hr, (1.11.2013.)

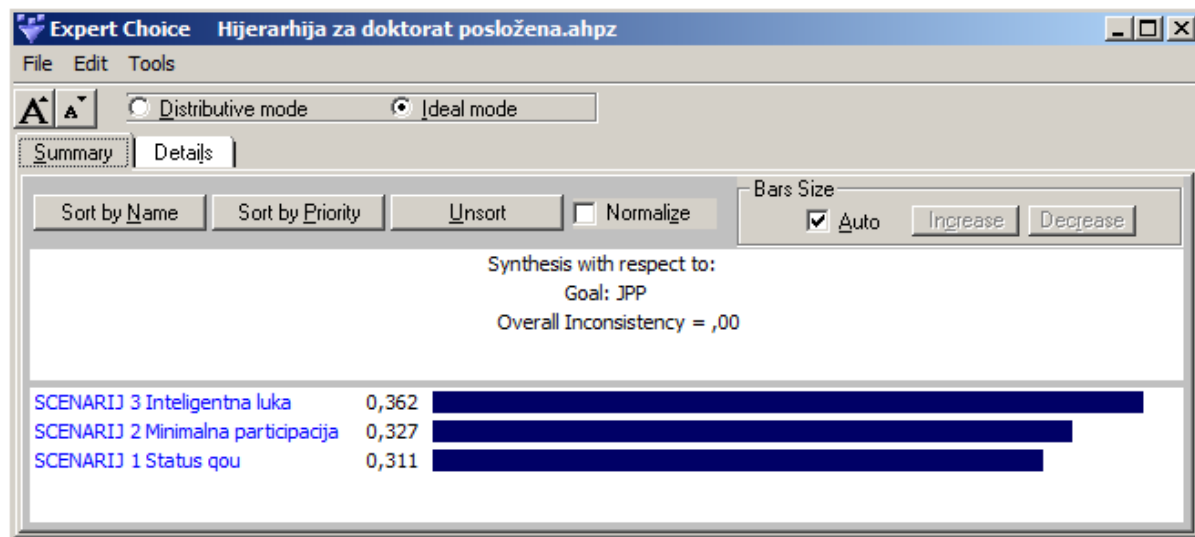
Primjer 14. Prikazivanje grafikona

Grafikon 5. Ukupne investicije u lukama s privatnom participacijom (u mil.) u državama u razvoju, za razdoblje od 1990. do 2008. godine

Izvor: *Private Participation in Infrastructure Database*, PPI Database, The world bank group, <http://ppi.worldbank.org/> (23.12.2009.)

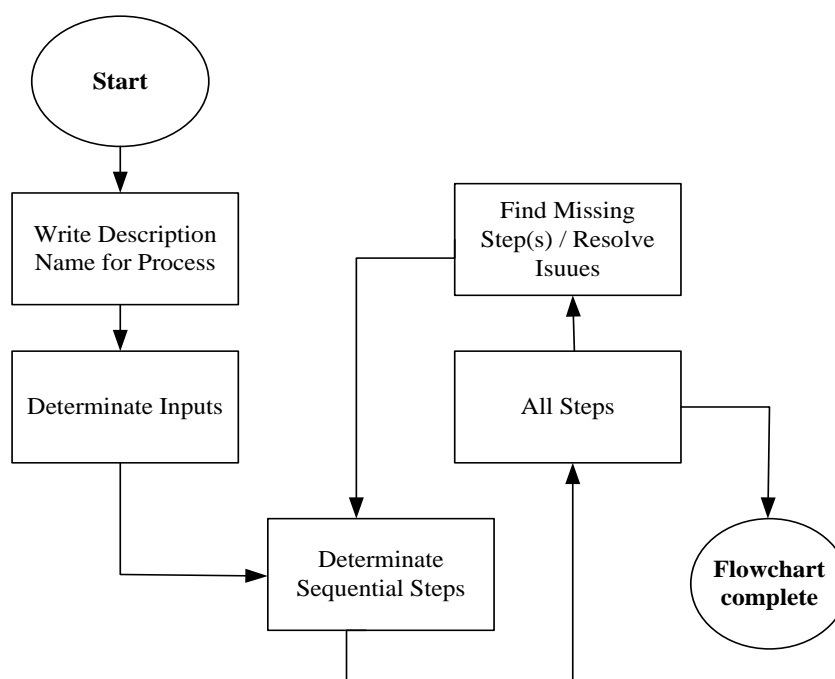
Primjer 15. Prikazivanje prikaza:

Prikaz4. Prikaz konačnoga rješenja – programska aplikacija

Izvor: izradio/la student/studentica pomoću softverskog programa Expert Choice 11.5

Primjer 16. Prikaz dijagrama toka

Shema 1. Kako napraviti dijagram toka

Izvor: izradio/la student/ica

4.9.2. Uređivanje kratica

Kratice se definiraju pri prvom korištenju u tekstu (navodi se puni naziv za kraticu u običnoj zagradi). Nakon toga se mogu koristiti kratice u tekstu.

U naslovima je poželjno koristiti pune nazive.

Ako je u tekstu rada ukomponirano više kratica, uputno je na kraju završnog rada abecednim redom napisati popis svih važnijih kratica s naznakom njihovog objašnjenja.

4.9.3. Uređivanje formula

Za unos matematičkog izraza (formula) potrebno je koristiti Equation Editor. Za pisanje formula koristi se Times New Roman font, veličine 12 pt, a eksponenti i indeksi pišu se veličinom 10 pt.

U tekstu rada, priložima, tablicama i slikama mora se upotrebljavati Međunarodni sustav mjernih jedinica (SI). Prema Zakonu o mjeriteljstvu Republike Hrvatske sve se varijable pišu *koso (italic)*. Konstante i brojevi pišu se uspravno. Indeksi i eksponenti se obavezno pišu uspravno. Jedinica se obavezno navodi uz rezultat izračuna ako ta veličina ima

jedinicu mjere, a piše se uspravno (normal). Decimalne se vrijednosti označavaju zarezom, a ne točkom.

Uz formulu potrebno je dati opis oznaka koje se koriste u formuli.

Formule se obilježavaju brojevima u običnoj zagradi, uz desni rub stranice, a u tekstu se poziva na broj formule.

Formule se numeriraju arapskim brojevima od 1 do n, konsekutivno kroz tekst. Formule se centriraju na sredinu stranice, s razmakom od 3 pt iznad i 3 pt ispod paragrafa.

Primjer 17. Uređivanje formula

Ohmov zakon govori o odnosu jakosti električne struje, napona i otpora u strujnom krugu, a matematički se može izraziti formulom (3):

$$I = \frac{U}{R} \quad (3)$$

gdje je:

I = jakost struje kroz strujni krug u amperima (A),

U = napon izvora u voltima (V),

R = ukupan otpor strujnog kruga u omima (Ω).